

РОЗВИТОК ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РАХУНОК УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ (НА ПРИКЛАДІ ВАТ “ЗАПОРІЖСТАЛЬ”)

У статті розкрито розвиток потенціалу підприємства за рахунок управління витратами, виявлено позитивні наслідки. Визначено перспективи впровадження системи обліку витрат на виробництво.

Ключові слова: *собівартість, облік витрат, нормативне регулювання, формування собівартості, калькуляція, технологічні плани, трудові витрати.*

I. Вступ

Велике значення для розвитку потенціалу підприємства має управління витратами. Актуальність управління собівартістю готової продукції зумовлена розвитком трансформаційних економічних процесів на підприємствах, де аналіз собівартості продукції й упровадження сучасних методів набувають значного впливу.

Собівартість – один із найважливіших узагальнюючих якісних показників ефективності виробництва, який дає змогу здійснювати контроль над витратами та оцінювати результати господарської діяльності підприємства. Формується безпосередньо на підприємстві й відбиває індивідуальні витрати та умови виробництва, конкретні результати господарювання цього виробничого підприємства. Являє собою поточні витрати підприємства на підготовку до виробництва, виготовлення та реалізацію продукції (робот, послуг) у грошовому виразі.

Собівартість продукції є не тільки важливою економічною категорією, та і якісним показником, на основі якого можна судити про ефективність використання підприємством різноманітних видів ресурсів, а також про рівень організації роботи на виробництві.

Сталий розвиток підприємства можливий за умови використання та розвитку сучасних методів управління витратами.

II. Постановка завдання:

- дослідити теоретичні й методичні засади обліку витрат на виробництво;
- визначити методи розподілу посередніх витрат за видами готової продукції;
- розробити методичні підходи до визначення собівартості реалізованої продукції.

III. Результати

Облік витрат на виробництво – важлива частина обліку в системі управління, що прямо впливає на безперервне підвищення рівня виробництва та його ефективність.

Під витратами в подальшому будемо розуміти явні (фактичні, розрахункові) витрати підприємства. Витрати означають факт використання сировини, матеріалів, послуг. Тільки в момент реалізації виробленої продукції підприємство визнає свій прибуток та пов'язані з ним витрати.

На таке розуміння нас орієнтує стандарт МСБО 18 “Дохід” [9], а також вітчизняні П(С)БО 15 “Дохід” та “Витрати”.

Собівартість формується безпосередньо на підприємстві та відбиває індивідуальні витрати та умови виробництва, конкретні результати господарювання цього виробничого підприємства.

Зниження собівартості продукції має велике значення для підприємства, тому що є одним з вирішальних джерел збільшення накопичень для цілей розширення виробництва та підвищення добробуту персоналу.

Види посередніх витрат, які не пов'язані безпосередньо з виробництвом продукції, не включаються до складу виробничої собівартості, тобто не поширюються на кожну одиницю об'єкта калькулювання. До таких витрат належать адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати операційної діяльності підприємства.

Нормативним документом, що встановлює склад витрат, які входять до собівартості продукції, є П(С)БО 19 “Витрати”, в п. 11 якого передбачено визначення двох видів собівартості:

1. Собівартість реалізованої продукції, до якої входять:
 - виробнича собівартість продукції, реалізована впродовж звітного періоду;
 - нерозподілення постійних загальновиробничих витрат;
 - понаднормативні виробничі витрати.
2. Виробнича собівартість продукції, до якої входять:
 - прямі матеріальні витрати;
 - прямі витрати на оплату праці;
 - інші прямі витрати;

– змінні загальновиробничі та постійні розподільні загальновиробничі витрати.

Перелік витрат, які входять до складу прямих та загальновиробничих витрат, що формують виробничу собівартість продукції, подано в п. 12–15 П(С)БО 16 “Витрати” [14].

Таким чином, до складу прямих матеріальних витрат входить вартість сировини, основних та допоміжних матеріалів, придбаних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, палива та енергії, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат на основі первинних документів. Тобто ті матеріали, які використовують не для виробництва продукції, робіт та послуг, а для інших цілей (капітальне будівництво, адміністративні цілі), до складу виробничої собівартості не входять [1].

Пряме віднесення до складу собівартості окремих видів продукції основної заробітної плати виробничих працівників при питомій формі оплати праці не викликає труднощів, оскільки виконується на підставі первинних документів. Однак частину основної та допоміжної заробітної плати (погодинна оплата праці робочих, які беруть участь у технологічних процесах з виробництва продукції, всілякі варіанти доплат, надбавок) неможливо безпосередньо за даними первинних документів відносити на собівартість конкретних виробів. Тому фактично нараховану суму такої заробітної плати включають до складу загальновиробничих витрат, а потім розподіляють між окремими видами продукції пропорційно прийнятій на цьому підприємстві базі розподілу.

Приблизний склад інших прямих витрат, що формують виробничу собівартість, подано в п. 14 П(С)БО 16 “Витрати”. До них можуть бути віднесені всі інші виробничі витрати, які безпосередньо належать до конкретного об'єкта витрат:

- відрахування на соціальні заходи;
- плата за оренду земельних та майнових ділянок;
- амортизація;
- затрати від браку, які складаються з вартості кінцево забракованої з технологічних причин продукції (виробів, вузлів, напівфабрикатів), зменшеної на її справедливую вартість, та витрат на виправлення такого технічного браку.

Крім зазначених вище витрат, виробничу собівартість продукції формують також змінні та постійні загальновиробничі витрати. Це витрати, пов'язані з виробництвом продукції, які не можна безпосередньо віднести до конкретного об'єкта витрат.

Згідно з п. 15 П(С)БО 16 “Витрати” до складу загальновиробничих витрат входять такі витрати:

1. Витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами,

ділянками; відрахування на соціальні заходи та лікарське страхування апарату управління цехами, ділянками; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів).

2. Амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, ділянкового, лінійного) значення.

3. Амортизація нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, ділянкового, лінійного) значення.

4. Витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страховку основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення.

5. Витрати на вдосконалення технології та організації виробництва.

6. Витрати на опалення, освітлення, водопостачання та інше утримання виробничих приміщень.

7. Витрати на обслуговування виробничого процесу.

8. Витрати на охорону праці та техніку безпеки.

9. Витрати на охорону природного середовища.

10. Інші витрати.

До змінних загальновиробничих витрат належать витрати на обслуговування та управління виробництвом, які змінюються прямо пропорційно зміні обсягу діяльності. Прямі загальновиробничі витрати повністю враховують у виробничій собівартості шляхом розподілу на кожен об'єкт витрат з використанням обраної бази (часу праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат), виходячи з фактичної потужності звітного періоду.

До постійних загальновиробничих витрат на обслуговування та управління виробництвом, які залишаються незмінними при зміні обсягу діяльності, постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням обраної бази розподілу потужності.

При цьому під нормальною потужністю згідно з п. 4 П(С)БО 16 “Витрати”, вважаємо очікуваний середній обсяг діяльності, якого можна досягти за умов звичайної діяльності підприємства впродовж кількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва.

Таким чином, розподіл загальновиробничих витрат на постійні та змінні зумовлений тим, що постійні загальновиробничі витрати згідно з вимогами П(С)БО 16 “Витрати” враховують у складі виробничої собівартості, у складі відповідальної потужності підприємства.

Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати не відносять до складу виробничої собівартості, а враховують у собівартість реалізованої продукції. Загальна сума розподілених та нерозподілених постійних за-

гальновиробничих витрат не може бути вище від їх фактичної величини.

Крім того, не враховується у виробничій собівартості, а відноситься до складу собівартості реалізованої продукції понаднормативні виробничі витрати.

Виробнича собівартість охоплює витрати на виробництво продукції, однак у ній не враховуються витрати, пов'язані з її реалізацією.

Показником, який включає всі витрати підприємства, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, є повна собівартість. Вона відрізняється від виробничої собівартості на величину адміністративних та збутових витрат та вираховується тільки за товарною продукцією.

При цьому формування відпускної вартості продукції можна подати у вигляді формули:

$$Ц = СБл + Ра + Рс + Пр + Н, \quad (1)$$

де Ц – ціна;

СБл – виробнича собівартість продукції;

Ра – адміністративні витрати;

Рс – витрати на збут продукції;

Пр – сума прибутку;

Н – посередні податки, передбачені законодавством (ПДВ, акцизний збір).

У кінці буде сформована ціна продукції, яка враховує повну, в її "старому" розумінні, собівартість, що використовується підприємством при плануванні та проведенні аналізу діяльності, з урахуванням планової суми прибутку й передбачених законодавством податків та зборів.

При цьому формування повної собівартості продукції має сенс тільки для товарної продукції, а на напівфабрикати власного виробництва й готову продукцію, яка використовується для внутрішнього споживання, адміністративні витрати та витрати на збут не розподіляються, оскільки вказані види запасів оцінюються за виробничою собівартістю [3, с. 48].

Розподіл витрат на забезпечення діяльності підприємства:

- виробнича собівартість;
- матеріальні витрати;
- вартість товарної продукції в діючих оптових цінах;
- оплата праці виробничих робочих.

Цей критерій поділу може не збігатися з критерієм, обраним підприємством для розподілу загальновиробничих витрат.

Навіть з простого переліку складових витрат, які утворюють собівартість продукції, видно, що вони не однакові не тільки за своїм складом, а й за значенням у виготовленні продукції, виконаних робіт та послуг. Одні витрати безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції, інші – з управлінням та обслуговуванням виробництва, а треті, –

не маючи безпосереднього стосунку до виробництва, за чинним законодавством враховуються у витратах виробництва.

Крім того, частка витрат прямо залучається до собівартості конкретних видів готових виробів, а інша частка, в зв'язку з виробництвом кількох видів продукції, – посередньо.

Тому для ефективної організації обліку необхідно використовувати економічно обґрунтовану класифікацію витрат за окремими ознаками. Це допоможе не тільки краще планувати та враховувати витрати, а й точніше їх аналізувати, а також виявляти співвідношення між окремими видами витрат і вираховувати ступінь їх впливу на рівень собівартості та рентабельності виробництва.

Витрати слід розмежовувати залежно від характеру виробництва (витрати основного, допоміжних виробництв і витрати непромислових виробництв та господарств), за підрозділами підприємства (цехам, участкам), видами продукції та послуг, етапами виробничого процесу (стадіями, переділами, фазами).

IV. Висновки

Отже, вся сукупність витрат на виробництво, які залучаються до собівартості продукції, повинна бути класифікована за такими основними ознаками:

- відношення до процесу виробництва;
- економічна однорідність витрат;
- спільність їх виробничого значення;
- відношенню до звітного періоду;
- залежність від обсягу виробництва.

Наприклад, ознаці за центрами відповідальності (за місцем виникнення витрат) відповідають витрати виробництва, цеху, ділянки, технологічних переділів, служб.

Ознаці за видами продукції відповідають витратам на вироби, типовим представникам виробів, групам однорідних виробів, одноразовим зразкам.

Список використаної літератури

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15.
2. Аврова А. Управленческий учет / А. Аврова. – Москва : Бератор-Пресс, 2003. – 176 с.
3. Бондар І. Ю. Управління витратами виробництва та собівартістю продукції : навч. посіб. / І. Ю. Бондар. – Київ : КНЕУ, 2000.
4. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник для вузів / С. Ф. Голов. – Київ : Лібра, 2003. – 704 с.
5. Друри Колин. Введение в управленческий и производственный учет : учеб. пособ. для студентов вузов / Колин Друри ; пер. с англ. под ред. Н. Д. Эриашвили. – 3-е изд., пераб. и дополн. – Москва : Аудит : Юнити, 1998. – 783 с.

6. Каверина О. Д. Управленческий учет: системы, методы, процедуры : монография / О. Д. Каверина. – Москва : ФИС, 2004 – 352 с.

7. Карпова Т. П. Управленческий учет : учебник / Т. П. Карпова – Москва : ЮНИТИ, 2008. – 350 с.

Стаття надійшла до редакції 28.04.2015.

Туник А. Г. Развитие потенциала предприятия за счет управления потерями (на примере ОАО “Запорожсталь”)

В статье раскрыто развитие потенциала предприятия за счет управления затратами, выявлены положительные последствия. Определены перспективы внедрения системы учета затрат на производство.

Ключевые слова: себестоимость, учет расходов, нормативная регуляция, формирование себестоимости, калькуляция, технологические планы, трудовые расходы.

Tunik A. Capacity Building at the Expense of Losses (for Example “Zaporizhstal”)

Exposed development of potential of enterprise due to a management charges, found out positive consequences.

The prospects of introduction of system of account of charges are cerin on a production.

Accounting for production costs – an important part in the management accounting, making a direct impact on the continuous improvement of production and efficiency.

Cost – one of the most important quality indicators summarizing efficiency, which allows for cost control and evaluate the results of business enterprises.

During costs in the future will understand the obvious (actual, estimated) costs of the company, and in fuel consumption – reduction of production or increase its long-term liabilities in the business. Costs mean the fact of using raw materials and services. Only at the time of sale of products company recognizes its revenue and related costs of – cost.

In this understanding of the above terms we orient Standard IAS 18 “Revenue”, as well as domestic P (S) 15 “Revenue” and “Rashody”.

Cost is formed directly from the company and reflects the individual costs and production conditions, results-management of the production company.

Reducing the cost of production is important for the company, as one of the key sources for the purpose of increasing savings increased production and welfare staff. From this flows the importance of the role that belongs accounting and calculation of production costs in the management cost now.

Therefore for effective administrative decisions in the conditions of dynamic development of market economy, an enterprise needs the expedient system of marketing research.

In this work essence and theoretical bases of marketing is exposed in the system of management, basic ways of improvement of marketing on an enterprise, basic conceptions of marketing, aims, tasks, introduction and use of the most comfortable methods of marketing in a management.

In the modern terms of development of economic sphere of life there are societies which are characterized by the subsequent sharpening on markets, by more difficult and diversified both technological and organizational models of production, extraordinary informative saturation and communicativeness, efficiency of foreign economic activity, as to economic activity in general, is closely associated with aims and method of the use of marketing instruments. Major from them is marketing research.

Therefore for effective administrative decisions in the conditions of dynamic development of market economy, an enterprise needs the expedient system of marketing research.

Key words: cost, cost accounting, regulation, formation costs, calculation, engineering plans, labor costs.